

Малюга Н. М.

Криворізький державний педагогічний університет

НОВІ ТОПОНІМІЧНІ НАЗВИ М. КРИВИЙ РІГ: ЛІНГВІСТИЧНИЙ АСПЕКТ ПЕРЕЙМЕНУВАНЬ

У статті презентовано результати дослідження динаміки урбанонімів Кривого Рогу 2022–2024 рр. Умотивовано потребу раціонального впорядкування назв міського простору, що передбачає збереження актуальних та відновлення історичних назв, уславлення осіб та історичних подій. Аналіз урбанонімів засвідчує вплив суспільно-політичних і культурно-історичних явищ на формування топонімічного простору сучасного міста. Нові урбаноніми м. Кривий Ріг представлені такими групами: меморіальні, ідеологічні, квалітативні, локативні, темпоральні, апотропейні, символічні, асоціативні, ситуативні; чимало урбанонімів мають комбіновану мотивацію.

У переліку об'єктів урбанонімічної мережі Кривого Рогу найбільших змін зазнала група годонімів. Тенденційно переважають маркери, пов'язані з героїкою російсько-української війни, домінують перейменування антропонімічної групи, відбувається меморизація персоналій. У меморіальному топонімічному міському комплексі частка назв на честь персоналій, які жили, працювали чи народилися на Криворіжжі, помітно зростає. Виявилася сильною традиція присвоєння назв, мотивованих назвами місцевостей, продуктивними є найменування, які походять від назв предметів, речовин, матеріалів, пов'язаних із специфікою виробництва. Критерії (природничі, суспільно-політичні, історичні, культурні, етико-естетичні, лінгвістичні), якими послуговуються під час перейменування, реалізуються системно. Застосування окремих критеріїв проаналізовано через аналогію у світовій практиці присвоєння годонімів. Описано продуктивні моделі номінації. Обґрунтовано потребу створення довідкових видань, які б докладно інформували про нові назви сучасної вулично-дорожньої мережі міста Кривий Ріг.

Ключові слова: критерій, мотивація, годонім, топонім, урбанонім, топонімічний простір, перейменування, Кривий Ріг.

Постановка проблеми. Назви вулиць, площ не просто номінують внутрішньоміські об'єкти, вони формують образ міста, сучасного і водночас з історичним корінням, концептуально нового, без ідеологічних назв, якими радянська влада, як тавром, позначала кордони своєї присутності. Кривий Ріг нарешті позбувся маркерних урбанонімів, які тривалий час, попри статус незалежної держави, указували на маргінальність наших населених пунктів. Назріла потреба вивчення присвоєних нових топонімічних назв, що передбачає з'ясування їхньої соціальної сутності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У працях українських мовознавців знайшли висвітлення питання, пов'язані з присвоєнням назв у топонімії, зокрема щодо принципів номінації (Д. Бучко [3]), принципів і критеріїв перейменувань (В. Лучик [7]). З'явилися розвідки про топоніми окремих населених пунктів (Г. Бачинська і М. Тишковець [1] аналізують урбанонімну систему Тернополя; А. Болдирева і Л. Яровенко [2] зосереджують свою

увагу на лінгвістичному аспекті топоніміки Одеси; О. Тихоненко і І. Підгородецька [11] приділяють увагу структурним та словотвірним особливостям годонімів Харкова, а Л. Удовенко [13] зводить об'єкт дослідження, аналізуючи на мапі цього ж міста урбаноніми лише антропонімічного походження, тощо). Лінгвісти студіюють топонімічні назви «у лексико-семантичному, структурно-семантичному, психолінгвістичному, соціолінгвістичному та інших аспектах; з'ясовують напрями відродження загальнонаціонального культурного простору через зіставлення годонімів різних міст України» [11, с. 22].

Структурно-дериваційні та лексико-семантичні особливості урбанонімів Кривого Рогу, їхнє функціонування були предметом дисертаційної праці А. Титаренко [10], однак після набуття чинності Законів України «Про засудження комуністичного та націонал-соціалістичного (нацистського) тоталітарних режимів в Україні та заборону пропаганди їхньої символіки», а також «Про засудження та заборону пропаганди російської

імперської політики в Україні та деколонізацію топонімії» мапа міста докорінно змінилася. Глибокі соціокультурні зрушення в українському суспільстві позначилися на топонімічному просторі населених пунктів, особливо великих, економічно розвинених міст, до яких належить Кривий Ріг. Тож не дивно, що окремі праці, у яких здійснено, зокрема, систематизацію географічних урботопонімів м. Кривий Ріг, виявлено закономірності їхнього розміщення та простежено еволюцію назв [5], застаріли. Виникла потреба аналізу перейменованих назв, їхньої кількісної та якісної характеристики за різними критеріями (вони не були об'єктом ґрунтового вивчення). З огляду на сказане тема дослідження є актуальною.

Постановка завдання. Мета статті – проаналізувати нові урбаноніми м. Кривий Ріг з урахуванням впливу суспільно-політичних процесів на їхній вибір, дати якісну і кількісну характеристику перейменованих назв.

Задля досягнення мети розв'язували такі завдання: виявити лексико-семантичні особливості нових топонімічних назв Кривого Рогу, з'ясувати їхню мотиваційну базу, дослідити морфологічну структуру урбанонімів, описати критерії їхньої номінації, визначити продуктивність типів з урахуванням екстралінгвальних чинників.

Виклад основного матеріалу. Під час розбудови міста Кривий Ріг і формування його системи урботопонімів часто виникали назви, внутрішня форма яких відбивала сутнісні характеристики географічного об'єкта, фізико-географічні особливості місцевості, тож такі назви «мають просторову прив'язку, нерідко відображають природні особливості території, свідчать про характер її заселення людиною і про природні багатства та інші географічні особливості території» [5, с. 197].

У дослідженні В. Казакова, І. Паранька, В. Шипунової, виконаному під час першої фази перейменувань в Україні (на теренах Дніпропетровщини, Кривого Рогу зокрема, ідея надання топонімічному простору національного індивідуального обличчя не мала підтримки ні в міст'ян, ні в органах управління), тобто до активної фази перейменовувальних процесів, указано, що з 1689 урботопонімів Кривого Рогу 524 (31%) належать до групи, яку автори називають географічними топонімами (урботопоніми, які походять від назв фізико-географічних об'єктів; пов'язані з фізико-географічними особливостями місцевості; які вказують на розташування відносно інших об'єктів; від назв міст і міських поселень

тощо, загалом 26 категорій). Важливо зазначити, що група топонімічних назв, утворена від назв міст і міських поселень, нараховувала 243 одиниці, а це становить понад 46% від кількості так званих географічних топонімів [5, с. 195–196]. Звісно, серед цих одиниць домінують утворення від назв російських міст (112), тож під час перейменування 2022 року на хвилі патріотизму їх змінено. Для порівняння: назв вулиць, утворених від українських міст, на той час зафіксовано лише 67 [5, с. 197].

Загалом від часу набуття чинності Закону України «Про засудження комуністичного та націонал-соціалістичного (нацистського) тоталітарних режимів в Україні та заборону пропаганди їхньої символіки» понад 850 урбанонімів Кривого Рогу змінили свою назву. Однак зауважимо, що чимала кількість топонімічних назв, зокрема й змінених у попередні роки, не відповідала чинним вимогам українського правопису, тож потребувала корегування запису і фіксації нової форми, тож 2024 року під час чергового етапу перейменувань відбулося усунення помилок.

Уповноважений із захисту державної мови підготував розширений список імен видатних творців, дослідників і популяризаторів української мови, пропонує для увічнення в географічних назвах та об'єктах топоніміки [4]. Прикметно, що його опубліковано на офіційному сайті 21 лютого 2024 року, у Міжнародний день рідної мови (попередню редакцію датовано 27.06.2022).

Варто зауважити, що під час перейменувань 2022–2024 рр., покликаних дерусифікувати міський простір, громади, навіть не будучи обізнаними з реєстром славних імен українців, що творили нашу історію і ґартували націю, ушанували своїх героїв у назвах об'єктів топоніміки. Проілюструємо на прикладі змін Кривого Рогу:

1) 2022 рік: вул. *Евгенійська* → вул. *Наталі Забіли*, вул. *Жигулівська* → вул. *Миколи Лукаша*, вул. *Кемерівська* → вул. *Євгена Чикаленка*, вул. *Ковровська* → вул. *Ірини Вільде*, вул. *Костромська* → вул. *Леся Курбаса*, вул. *Новгородська* → вул. *Олеся Гончара*, вул. *Тульська* → вул. *Івана Огієнка*, вул. *Уссурійська* → вул. *Миколи Хвильового*;

2) 2023 рік (затверджено в січні 2024 р.): вул. *Паустовського* → вул. *Миколи Вінграновського*, вул. *Успенського* → вул. *Ісмаїла Гаспринського*, вул. *Крамського* → вул. *Івана Драча*, вул. *Бардіна* → вул. *Левка Лук'яненка*, вул. *Третьякова* → вул. *Миколи Садовського*, вул. *Фонвізіна* →

вул. *Надії Світличної*, вул. *Шмідта* → вул. *Павла Скоропадського*, вул. *Толстого* → вул. *Василя Стуса*.

Як бачимо, спочатку територіальна громада позбавлялася географічної присутності країни-агресорки, а згодом – маркування українського міста знаками чужої культури, позначеної імперською ідеологією. Цей рух набрав обертів, тому можемо стверджувати, що національна ідея, якою мають керуватися органи місцевого самоврядування і громадяни під час добору нових назв, організації громадських обговорень та голосування, пустила глибоке коріння. 2024 року на мапі міста з'являються меморіальні назви, що мають символічне значення: вул. *Першотравнева* → вул. *Великого Кобзаря*, вул. *Шулейкіна* → вул. *Михайла Драгоманова*, вул. *Шарохіна* → вул. *Олени Пчілки*, вул. *Разенкова* → вул. *Олени Теліги*, вул. *Ушакова* → вул. *Івана Багряного*, вул. *Вартадяна* → вул. *Євгена Коновальця*, вул. *Мусоргського* → вул. *Романа Шухевича*.

Погодьмося, що Кривий Ріг не є носієм аграрної культури, це не місто-курорт, не культурна столиця. Вулиці ж міста формують його портрет, образ. Аналіз нових топонімічних назв підтверджує актуальність позиції дослідниці урбанонімії Кривого Рогу А. Титаренко: «Системоутворювальним елементом урбанонімного простору є урбанонім як ціннісно-орієнтоване ментальне поняття, що виконує адресно-ідентифікаційну, соціокультурну та культурно-історичну функції» [10, с. 6] (дисертацію захищено 2015 року). Тому ще раз наголосимо на потребі раціонально впорядкувати міський топонімічний простір, з одного боку, дбаючи про його очищення від чужого й нав'язаного колонізатором, а з іншого, – зберігаючи актуальні та відновлюючи історичні назви, уславлюючи осіб та історичні події. Саме такий збалансований підхід робить портрет міста упізнаваним й оригінальним.

Перейменування відбуваються за різними моделями. Скажімо, у межах кількісно найбільшої антропонімної групи таких можна виокремити три:

- 1) антропонім топонім (урбанонім) → новий антропонімний топонім (урбанонім);
- 2) відапелятивний топонім (урбанонім) → новий антропонімний топонім (урбанонім);
- 3) антропонім топонім (урбанонім) → новий топонім (урбанонім), мотивований загальною назвою.

Продуктивність виявляють двокомпонентні генітивні номінації «ім'я + прізвище», така модель

творення меморіальних назв відповідає усталеній європейській практиці. Набувають продуктивності моделі «професія / звання + прізвище» (вул. *Археолога Тітова*, вул. *Академіка Кримського*, вул. *Лікарки Розуменко*, вул. *Архітекторки Мухачової*, вул. *Генерала Кульчицького*, вул. *Генерала Безручка*, вул. *Короля Данила*). Новим явищем стали багатокомпонентні назви: майдан *Пам'яті Загиблих Героїв*, парк *Першої Окремої Бригади Спеціального Призначення ім. Івана Богуна*, сквер *Військових Частин Державної Спеціальної Служби Транспорту*, вул. *129-ї Бригади Територіальної Оборони*, вул. *40го Батальйону «Кривбас»*, вул. *Гетьмана Якова Шаха*, вул. *Генерала Петра Григоренка* та ін.

Кривий Ріг розростався довкола шахт, рудників, гірничо-збагачувальних комбінатів, при цьому поглинаючи довколишні території. У процесі перейменування об'єктів вулично-дорожньої мережі знайшли відображення місцеві назви певних заселених територій, назви сіл, селищ. Такі топоніми Л. Савченко і М. Тахтаулова об'єднують в агломераційну групу [9, с. 128]. Збереження історичних назв у номінації вулиць (а під час перейменування широко застосовано агломераційні назви) якісно позначилося на самобутньому портреті міста. Наприклад: вул. *Зеленопільська* ← село Зелене Поле (колишня німецька колонія Грінфельд, яка входила до складу Веселотернівської волості), вул. *Новопетриківська* ← село Петрикове (із нього починалося будівництво Північного ГЗК), вул. *Сергіївська* ← село Сергіївка (межує з мікрорайоном Даманський; жителі села прийшли на відбудову криворізьких копалин у 50-х рр. XX ст.), пров. *Довгіївський* ← село Довгіївка (у цьому селі розташовувався рудник, де в 70-х рр. XX ст. добували уран; у провулку мешкають сім'ї гірників рудника), вул. *Веселі Терни* ← житловий масив Веселі Терни та ін.

Продуктивними є найменування, які походять від назв предметів, речовин, матеріалів, пов'язаних із специфікою виробництва Кривого Рогу: вул. *Агломератна*, вул. *Аркозова*, вул. *Базальтова*, вул. *Буровугільна*, вул. *Доломітова*, вул. *Кварцитна*, вул. *Магнетитова*, вул. *Піщана*, вул. *Сланцева*, вул. *Яшмова*.

На думку науковців, під час надання нових топонімічних назв слід керуватися низкою критеріїв (класифікація В. Лучика [7, с. 30–32]), які мають реалізовуватися системно. Ці критерії об'єднано в групи:

– природничі (фізико-географічний; рослинний; тваринний);

- суспільно-політичні (державність; патріотизм; демократизм);
- історичні (історична справедливість; об'єктивність; значущість);
- культурні (автохтонність; матеріальність; духовність);
- етико-естетичні (моральність; толерантність; милозвучність);
- лінгвістичні (етимологічний; грамотність; оригінальність).

У Кривому Розі актуалізовано принцип називання лінійних об'єктів за фізико-географічним критерієм, своєю чергою це «засвідчує звернення до адресних та інформаційних функцій топонімів» [6, с. 187]. Підтримуємо думку В. Лучика, що це один із шляхів відродження і розбудови автентичної топонімної системи України [7, с. 31]. Задля порівняння простежимо застосування фізико-географічного критерію в гонімах Праги на прикладі мікрорайону Сухдол (Suchdol): *K Transformátoru, Ke Sřetnřnici, K Horomřřicřm* (чеськ. прийменник *k* (варіант *ke*) відповідає укр. *до* й уживається на позначення напрямку: до трансформатора, до тиру, до розташованого одразу за межею міста села Горомержице відповідно), *Za Hřřjet, Za Hřřřřřm* (проходить за гаєм, за ігровим майданчиком), *Pod Rybnřřkem, Pod Vinicemi* (проходить під рибним ставочком, під виноградниками), *Nad Spřřlenřm třřnem, Nad Mohylou* (над згорілим млином, над курганом), *U Roztockřřho hřřje, U Novřřho Suhdola* (розташована в межах певного просторового об'єкта, тобто проходить Розтоцьким гаєм, Новим Сухдолом) тощо. В урбанонімах такого типу «природно представлені властивості денотата» [6, с. 187], вони за своєю природою об'єктивні. Про досвід таких описових найменувань перших вулиць Харкова в імперський період (за структурою «прийменник із локативним значенням + апелятив-орієнтир») пишуть О. Тихоненко та І. Підгорецька [11, с. 23]. Якщо проаналізувати старі карти м. Кривий Ріг дорадянського періоду, нескладно помітити, що природничі критерії, зокрема й фізико-географічний, застосовувалися активно, доки через так звану ідеологічну доцільність не набули пріоритету суспільно політичні критерії.

Щодо назв внутрішньоміських об'єктів у суспільно-історичних умовах, що склалися, чи не найважливішим є дотримання таких основних принципів топонімної номінації: по-перше, «у процесі повернення природного стану топонімній системі України необхідно керуватися логікою

історичного розвитку суспільства та науково-обґрунтованими критеріями і спиратися на відповідні законодавчі засади», а по-друге, «втілення в життя такої програми повинно враховувати світовий досвід, результати соціологічних опитувань і супроводжуватися роз'яснювальною роботою» [7, с. 30].

Згідно з мотиваційною класифікацією, запропонованою М. Торчинським [12, с. 464–496], нові урбаноніми Кривого Рогу представлені такими групами:

- меморіальні (увічнюють пам'ять людей): вул. *Христини Алчевської*, вул. *Катерини Білокур*, вул. *Архипа Куїнджі*, вул. *Андрея Шептицького*, вул. *Пінхаса Хадака*, вул. *Джохара Дудаєва*, вул. *Джона Маккейна*, вул. *Родини Симиренків*, вул. *Ханів Гераїв*;

- ідеологічні (пов'язані з філософськими, політичними, правовими, релігійними поглядами різних груп соціуму, прославляють основні постулати сучасності): вул. *Гербова*, вул. *Лемківська*, вул. *Бойківська*, вул. *Великодня*, вул. *Спасівська*, вул. *Небесної Сотні*, вул. *Захисників Азовсталі*, вул. *16 Липня* (16 липня 1990 року ухвалено Декларацію про прийняття суверенітету України); пров. *Нескорених*, майдан *Пам'яті Загиблих Героїв*, майдан *Захисників Криворіжжя*, сквер *Захисників Українського Неба*;

- квалітативні (виникають на основі різних характеристик денотата): вул. *Заможна*, вул. *Маленька*, вул. *Міжбалкова*, вул. *Краєвидна*, вул. *Пейзажна*, вул. *Проїзна*, вул. *Терасна*, пров. *Співочий*;

- локативні (ураховано місцезнаходження денотата): вул. *Кутова*, вул. *Відвальна*, вул. *Гімназична*, пров. *Гімназичний*, вул. *Ботанічна* (проходить повз Криворізький ботанічний сад НАН України), вул. *Титенська* (поряд Титенський ставок), пл. *Кільцева* (кільцеваа зупинка тролейбусів), просп. *Університетський*;

- темпоральні (ураховано часову характеристику денотата): вул. *Літня*, вул. *Світанкова*, пров. *Червневий*;

- апотропейні (оніми своїм змістом наче накреслюють позитивні перспективи, які може мати денотат такого найменування): вул. *Романтична*, вул. *Сімейна*, вул. *Смілива*, вул. *Фестивальна*, вул. *Злагоди*, вул. *Наснаги*, пров. *Натхнення*;

- символічні (мотивація будується на певних конотаціях, пов'язаних зі змістом твірної лексеми, ці додаткові семантичні відтінки трансформують оніми в символи): вул. *Просвіти*,

вул. *Червоної Калини*, вул. *Червоної Рути*; вул. *Наталки Полтавки*, вул. *Козака Рога*, вул. *Козака Мамая*;

– асоціативні (виникають за аналогією до інших назв або реалій, подібність до яких є переважно індивідуальною, відтак і встановлювані асоціації теж індивідуальні): вул. *Метеоритна* (як нагадування про Тернівську астроблему), вул. *Канадська*, вул. *Опішнянська*, вул. *Синевирська*, вул. *Чорнобайська*;

– ситуативні (виникають спорадично, на основі певної життєвої ситуації, актуальної в певний момент; мотивуються певними фрагментами дійсності, які швидко забуваються): вул. *Кавова*, вул. *Казкова*, вул. *Акордна*, вул. *Лазурова*, вул. *Стожарів*, вул. *Вишень*, пров. *Порічки*.

Чимало урбанонімів мають комбіновану мотивацію, це переважно складні і складені назви, компоненти яких указують на різні ознаки, покладені в їхню основу, як-от: вул. *Підрозділу «Альфа»*, вул. *Зимових Походів*, вул. *Вільної Ічкерії*, вул. *Гідності і Свободи*, вул. *Балка Сербина*, парк *Першої Окремої Бригади Спеціального Призначення ім. Івана Богуна*, сквер *Військових Частин Державної Спеціальної Служби Транспорту* та ін.

На вибір нових топонімічних назв впливають позамовні чинники, зокрема, соціокультурні, політичні, етноісторичні. У Кривому Розі тенденційно переважають маркери, пов'язані з героїкою російсько-української війни, домінують перейменування антропонімічної групи, відбувається меморизація персоналій. Меморіальні назви, утворені від власних імен і прізвищ, за незначними винятками присвоюють символічно, на честь персоналії, а не за місцем проживання (йдеться насамперед про годоніми). Категорію «персоналії» варто поділити на підкатегорії: постаті, пов'язані з 1) Кривим Рогом і Криворіжжям; 2) Україною; 3) світовою історією. У першій підкатегорії виокремлюємо тематичні групи «Видатні місцеві діячі», «Воїни-захисники України», другу підкатегорію формують назви із символікою українських цінностей «Українські національні герої», «Українські науковці», «Українські письменники», «Українські художники», «Українські композитори» й т. ін., третя підкатегорія представлена назвами на честь видатних діячів світу та цивілізаційних досягнень представників різних народів, зокрема, «Лідери, які зробили внесок в історію сучасного світу», «Науковці, дослідники, що залишили слід у світовій історії».

Усі антропонімічні назви є частиною меморіального топонімічного міського комплексу, де частка назв на честь персоналій, які жили, працювали чи народилися на Криворіжжі, помітно зростає.

Виявилася сильною традиція присвоєння годонімів, що походять від назв місцевостей, «такі назви підтверджують закоріненість міста в історії та продовжують тяглість традиції» [8, с. 81]. Шлях від апелятива до годоніма часто йде через мікротопонім (трансонімізація). Наприклад, вул. *Окунівська*, вул. *Окунівка*, вул. *Галковка*, вул. *Верабівська* утворено від назв історичних районів Кривого Рогу *Окунівка*, *Галковка*, *Верабове* відповідно.

Мотиваційною базою географічної назви може бути загальна назва (апелатив), тоді слід говорити про топонімізацію апелятива, а також будь-яка інша власна назва (онім), тоді маємо справу з процесом трансонімізації. Трансонімізація полягає в переході власних назв з одного розряду в інший, наприклад, вулиця *Цибульська Рудня* отримала свою назву на згадку про рудник з однойменною назвою, який функціонував у XIX ст. неподалік цього місця; вулиця *Вечірній Кут* походить від однойменної вантажно-пасажирської залізничної станції Криворізької дирекції придніпровської залізниці. З іншого боку, назви церков часто у своїй основі мають імена святих, однак це не є підставою стверджувати, що назва вулиці, наприклад, *Святогеоргіївська*, утворена від імені Святого Георгія; вона мотивована назвою релігійної установи, неподалік якої проходить.

Україна не має усталеної практики називання за номером, як-от у Нью-Йорку. Там годоніми, що йдуть із південного заходу на південний схід, отримали назву авеню: *First Avenue / 1st Avenue*, *Fifth Avenue / 5th Avenue*; вулиці, прокладені перпендикулярно до них, у своїй назві містять порядковий номер і номенклатурну назву: *60th Street*, *61st Street*, *62nd Street*, *63rd Street*. *Avenue* та *Street* в англійській мові співвідносяться як проспекти та вулиці в українській відповідно. Особливістю Кривого Рогу є те, що квантитативний компонент у найменуваннях районів (*Східний-1*, *Східний-2*, *Східний-3*, *4-ий Зарічний*, *5-ий Зарічний*) і кварталів (*17-ий квартал*, *44-ий квартал*, *98-ий квартал*, *129-ий квартал*, *173-ий квартал* тощо) став базою для продукування інших назв внутрішньоміських об'єктів, зокрема, найменування площі – *95-ий Квартал*.

Висновки. Аналіз урбанонімів засвідчує вплив суспільно-політичних і культурно-історичних явищ на формування топонімічного простору сучасного міста. Під час перейменувань 2022–2024 рр. найбільших змін зазнала група годонімів – назв вулиць, проспектів, провулків. Станом на сьогодні відсутні довідкові видання, які б докладно інформували про нові назви сучасної вулично-дорожньої мережі міста Кривий Ріг. Роз'яснення потребують урбаноніми

антропонімічного походження, саме вони переважають серед усіх перейменувань. Вочевидь, недостатньо лише глорифікувати особистість у внутрішньоміській назві. Слід докласти зусиль, аби містяни могли читати гіпертекст свого міста, сформований різними поколіннями. Урбаноніми є мовним явищем, їхнє продукування спирається на концептуальний аналіз власних назв, нехтування ж науковими підходами свідчить про політизованість перейменувального процесу.

Список літератури:

1. Бачинська Г., Тишковець М. Урбанонімна система міста Тернополя. *Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету. Серія: Мовознавство*. Тернопіль, 2014. Вип. II (24). С. 15–18.
2. Болдирева А. Є., Яровенко Л. С. Топоніміка м. Одеси: лінгвістичний аспект. *Записки з романської германської філології*. 2023. Вип. 1 (50). С. 15–28.
3. Бучко Д. Г. Принципи номінації в топонімії України. *Українське мовознавство*. 1991. № 18. С. 60–73.
4. Доповнений список імен видатних творців, дослідників і популяризаторів української мови, пропонується для увічнення в географічних назвах та об'єктах топоніміки. URL: <http://surl.li/qttqgv>
5. Казаков В. Л., Паранько І. С., Шипунова В. О. Географічні урботопоніми міста Кривого Рогу. *Українська мова серед інших слов'янських: етнологічні та граматичні параметри*: матеріали Міжнародної наук. конф., Кривий Ріг, 5–6 листопада 2009 р. Кривий Ріг: Видавничий дім, 2009. С. 193–198.
6. Кравченко Л., Романюк Ю. Перейменування вулиць і провулків у Романівському районі Житомирської області. *Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету. Серія: Мовознавство*. Тернопіль: Тернопіль. нац. пед. ун-т ім. В. Гнатюка, 2017. Вип. 1 (27). С. 184–189.
7. Лучик В. Принципи й критерії номінації та відновлення історичних назв у топонімії України. *Українська мова*. 2009. № 4. С. 28–33.
8. Прокопов В. Перейменування вулиць міста Дніпра (кількісний та якісний аналіз). *Історія Дніпровського Надпоріжжя*: матеріали доповідей XIII Дніпропетровської обласної історико-краєзнавчої конф., 27–28 жовтня 2023 р. [Електронне видання]. Дніпро: Середняк Т. К. 2023. С. 77–82. URL: [https://www.dnu.dp.ua/docs/ndc/2023/materiali%20konf/19\(1\).pdf](https://www.dnu.dp.ua/docs/ndc/2023/materiali%20konf/19(1).pdf)
9. Савченко Л., Тахтаулова М. Базові характеристики комплексного історичного дослідження топоніміки українського міста (на прикладі Харкова). *Місто: історія, культура, суспільство. Е-журнал урбаністичних студій*. 2019. №6 (1). С. 121–133. URL: file:///C:/Users/user/Downloads/misto_2019_6_12.pdf
10. Титаренко А. А. Урбанонімія Кривого Рогу: структура, семантика, функціонування: автореф. ... дис. канд. філол. наук: 10.02.01. Дніпропетровськ, 2015. 20 с.
11. Тихоненко О. В., Підгородецька І. Ю. Структурні та словотвірні особливості годонімів Харкова. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія Філологія*. 2022. № 53. Т. 2. С. 22–26.
12. Торчинський М. М. Структура онімного простору української мови: монографія. Хмельницький: Авіст, 2008. 550 с.
13. Удовенко Л. О. Урбаноніми антропонімічного походження на мапі сучасного Харкова. *Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. Серія «Історія України. Українознавство: історичні та філософські науки»*. 2020. Вип. 30. С. 94–107.

Maliuga N. M. NEW TOPONYMS IN THE CITY OF KRYVYI RIH: THE LINGUISTIC ASPECT OF RENAMING

The article presents the results of a study on the dynamics of urbanonyms in Kryvyi Rih during 2022–2024. It substantiates the need for the rational organization of the city's spatial names, which includes preserving relevant and restoring historical names, as well as commemorating notable individuals and historical events. The analysis of urbanonyms demonstrates the influence of socio-political and cultural-historical phenomena on the formation of the toponymic landscape of the modern city.

The new urbanonyms of Kryvyi Rih are categorized into the following groups: memorial, ideological, qualitative, locative, temporal, apotropaic, symbolic, associative, and situational; many urbanonyms are based on combined motivations.

Among the elements of Kryvyi Rih's urbanonymic network, the group of hodonyms (street names) has undergone the most significant changes. There is a clear trend toward markers associated with the heroism

of the Russo-Ukrainian war. Renaming within the anthroponymic group dominates, accompanied by a process of memorialization of individual figures. In the city's memorial toponymic complex, the proportion of names honoring individuals who lived, worked, or were born in the Kryvyi Rih region has significantly increased.

A strong tradition of naming places after localities is evident, while names derived from objects, substances, and materials associated with local industry also prove to be productive. The criteria used for renaming – natural, socio-political, historical, cultural, ethical-aesthetic, and linguistic – are applied systematically. The use of certain criteria is analyzed through comparisons with international practices in assigning hodonyms. Productive naming models are described.

The article also substantiates the need to create reference publications that would provide detailed information about the new names in the modern street and road network of Kryvyi Rih.

Key words: *criterion, motivation, hodonym, toponym, urbanonym, toponymic space, renaming, Kryvyi Rih.*